

води. Тут годиться мені сказати, що поміж багатьома іншими й я мав ту велику честь, бути учнем Мандичевського в Відні, а те зрозуміння й глибоку любов до творів Брамса, якої я весь повен, завдячую бодай у великій мірі добродійному впливові свого незабутнього Вчителя. Йому ось тут цим скромним словом кладу квітку на могилу ¹⁾! (Докінчення буде).

С. Липкевич.

Фільмова продукція і комунізм.

(Нова совітська ікра для пролетарських мас. — Ізра-еліта захвалює. — Наші допомагають „нашим“. — Імпорт нової біді зростає. — Капіталістична пропаганда пролетарськості. — Невинні ягнати зі смочими зубами. — Філантропія для державних ідіотів. — Бездомні Каїни, великі ловці „бідних поневолюваних, гноблених, мучених, катованих і проч. і проч.“. — Багато змістовного з іронічними дигресіями. — „Товариші! Маршан, Вейнштейн мають голос, апробований Комінтерном. — Дигресії в бік нових „пролетарів“: чекінів кіно-виробництва Америки. — Дещо расизму а ля Гітлер. — Капіталістична сволоч спомогає братів „пролетарів“ або „Schöne Seelen finden sich“. — Совспецпіротехнік Фречаков про репорох. — Відважна цензура або „Ах, ти, трам-та-ра-рам...“ — Цивілі без шабельки, сиріч у резерві, група „А“. — Пашол воні²⁾).

Вже від довшого часу йдуть на екранах кін у Польщі фільми совітського виробництва. Число висвітлюваних совітських фільмів помірно зросло від часу заключення угоди Польщі зі Совітами в 1933 р. та бойкоту німецьких фільмових виробництв (z powodu Hitler, як кажуть жида). Радянські посольства й амбасади запрошують (очевидно з ініціативи „Вокса“, гл. мою статтю в „Дзвонах“ ч. 9. мин. року п. з. „Як і кого виховує сучасна преса й література“) визначних ліберальних письменників і журналістів на кінові поранки нецензурних сов. фільмів до своїх екстериторіяльних будинків. Не обходиться очевидно без ікри, хто зна, чи і не під видом невеличких паперців з державними знаками і санкціями („кто fałszuje lub podrabia i t. d.). Не диво, що опісля такі журналісти й письменники, особливо

¹⁾ Слід було би, щоби наш український музичний світ звернув на особу й заслуги високоїдейного буковинця бачнішу увагу. Казати, будь то він „пішов в чужу службу й нам нічого до нього“, вважаю лише дешевим патріотизмом. Чейже навіть сини найдержавніших народів працюють на ниві всесвітньої культури поза межами своєї рідної, і то ще спеціалізуючися в тій чужій культурі. Англіїці Карляйль і Чемберлен заглиблюються в німецьку літературу, ріжні німці посвячують весь життєвий труд Шекспірові, французи Вагнерові, тощо. А що Мандичевський мимо чужинного оточення все таки почував себе сином нашого народу, можу засвідчити як його бувший учень та навести не один доказ. Важним є й те, що в лоні вчительського збору львівського Музичного Інституту ім. Лисенка є ще кілька, і то визначних сил, що будь то були учнями Мандичевського, будь то йому щонебудь завдячували в часі своїх студій (між цими проф. М. Криницька, що ще й самого Брамса знала особисто).

²⁾ При писанні цієї моєї розвідки я покористувався м. і. і деякими даними статті п. О. Моха „Більшовицький фільм „Н. З.“ ч. 13. с. р.

з дітей вибраного народу, пишуть у своїх газетах величезні похвали на совітське фільмове „мистецтво“ та ставлять його високо понад „пруське“ чи американське. У найбільш почитним літературним тижневику „Wiadomości Literackie“ вихвалює радянські фільми п. С. Загорська (також з ізра-еліти, хоч має таке польське назвище...); не бракує таких похвал радянських фільмів навіть в урядових газетах (не диво: їх теж опанувала ізра-еліта всяких Васерцугів-Васовських і їм под. чисто-расових „поляків“ покрою п. Леона Рубля з „І. К. С.“). Навіть у нас, українців, радянський фільм найшов собі хвальків: наш одинокий фільмовий журнал „Кіно“ розпинається в похвалах над радянським кіном; ясне, що рівночасно з тим містить живцем кліші, взяті просто з інших більшовицьких часописів, українською мовою писаних, кліші, що представляють поодинокі образи радянських кіновиробництв.

Тій агітації майже ніхто не ставить тами, навпаки: польські ендеки, прим. у „Львівським Кур'єрі Пораннім“ ставляться до радянського фільму так прихильно, що мимохіть думаєш: видимий знак невидимої ласки, т. є ходили на ікру... Не диво, що супроти того імпорт радянських фільмів у Польщу сильно зростає; для приміру: в 1924 р. — всього 2 фільми, 1925—6, 1926—4, 1927—10, 1928—30; За один квартал 1933 р. грали на польських екранах щось 12 фільмів більшовицької продукції.

Представник радянських фільмових виробництв живе в Варшаві і звідтам розпозичує свої фільми власникам польських кін, переважно жидам (прим. у Львові совітські фільми беруть жидівські кіна „Атлантик“, „Пан“, „Гражина“ і польське „Аполло“). Бачив я прекрасно виданий проспект-катальог цих рад. фільмів п. з. „Film-Produktion der U. d. S. S. R.“ за 1931/32 рр. Цей катальог друкований люксусово на прекраснім папері, зовсім не нагадує ні голоду на Україні, ані якоїнебудь пролетарськості. В трьох мовах світового імперіялізму (нім., англ. і франц.) захвалюється в ньому (ще й добре репродукованими ілюстраціями) небезпечні більшовицькі фільми як невинних баранців, що на те тільки й на світ явилися, аби їх стригли капіталістичні стрижії, власники кінотеатрів. З того каталогу довідуємося, що тих невинних баранців на експорт у 1931/32 рр. було 35, а в роботі було 27; вони мали вийти з кінцем 1932. р. Пояснення й змісти тих невинних ягнят такі наївно-невинні, що на їх вудку пішов би й не один полковник, а що ж казати про звичайних жидків-гешефтарів? Ось прим. фільм „Дорога в життя“ (в нас він ішов під назвою „Бездомні“), якого дійсна мета: забрихати людям з-поза СССР. правдиву гадку про страшну язву Радянщини безпритульних дітей і представити більшовиків як філантропійних добряг, — у каталозі захвалюється як фільм, де колишні злочинці „під впливом цілого колективу робочих виховуються на чесних пролетарів! Чи не варт давати в нас такі фільми, подумає собі не один полковник, — атже це виховує „морально“ маси...

Розгляньмо ближче зміст тих 35 фільмів, а переконаємося, до якого „виховання“ вони служать.

„Бездомні“. Бездомні діти це вислід не знищення родинного життя більшовиками, а зло, яке повстає з горілки та куркульного хуліганства. Тому злу протидіають більшовики, які усміхом і добрим приміром виховують колишніх злочинців на пожиточних будівничих промислового життя ССРСР. Маленькі „ухили“ режисера (жида) М. Екка зраджують нам деякі „неприємні“ справи: Ось прим. лагідний „педагог“ вживає зовсім добре нагана (револьвера чекістів), наука й виховання на „чесних пролетарів“ відбуваються в колишній церкві чи монастирі, дванадцятьлітня дівчинка признається, що вона гулящая (повія) хвора на сифіліс і т. д. Що ж — бувають ухили і в тов. Екка...

„Каїн і Артем“. Зогиджує життя багатих руських міщан, представляючи їх як безвартних сибаритів-розпусників у противенстві до жида-пролетарія Каїна, ідейного комуніста. Під впливом того ідейника наvertsється до комунізму й робітник Артем, колись гнилий хуліган.

„Ігденбу — великий ловець“. Серед тяжкої боротьби з суворою природою, якої живлові нещастя — причина голоду населення, змагаються безнадійно, удехи, монгольське плем'я над Амуром. Крім живлових нещасть зідає їх іще обманство священників-шаманів та лихва приватних купців. В останній сливе момент перед смертю приходить поміч: молодий ловець Ігденбу найшов радвладу й вона рятує удехів від голодової смерті. Очевидно Ігденбу при кінці скинув уже народню одержу й одягся в совітську „красную гімнасьторку“ й обовязковий кашкет. Значить, „поступив на службу совстам“ ну й приведе до них темних удехів.

Деякі більшовицькі фільми беруть за тему життя „бідних, гноблених, поневолюваних, визискуваних, катованих, мучених“ — очевидно громадян імперіялістично-капіталістичного пекла, прим. китайських кулісів („Блакитний експрес“, гл. рецензія в „Меті“ ч.), чи американських робітників („Людський арсенал“, чи французьких моряків, чи англійських Томмі й Білів.

І в фільмах з рад. життя, і в фільмах з життя несовітських „бідних, гноблених і т. д.“ людське життя представлене скрізь в дуже темних барвах. Життя в представленні всіх радфільмів це дарвінівська „страгл фор лайф“ = боротьба за існування. Вона дуже тяжка серед громадян ССРСР, бо в них сувора природа, велика релігійна „темнота“, Klassenfeindliche Kulaken, попи-обманці, міщани-купці, недавня загісше Schreckensherrschaft, білі бандити саботажники, і прочі останки буржуазно-релігійно-капіталістичного предразсудку. (Очевидно ні дрібки не винні тут товариші-більшовики. Вони навпаки, ангели-хоронителі й остання надія, просто бог, до приходу якого треба хіба молитися). Стократ жажливіше життя в капіталістичному пеклі. Там пролетарів стріляють як воробців („Блакитний експрес“), сажають їх до страшних тюрем („Людський арсенал“ — тюрем в ССРСР само собою не видко...),

дурять опієм релігії („Свято святого Іргена“) і прочая, і пр. В такому „порівнанні більшовицька дійсність мимо своєї чорноти набирає всетаки ясных променів надії на котрუსь там із ряду п'ятилєткы, а капіталістично-імперіалістичний старий світ бачить хіба один вихід: самогубство („Каїн і Артем“).

Пекло старого світу і в минулому було страшне: прим. за Николая I, коли то царі здобували Кавказ (фільм „Еліссо“, очевидно про криваве знищення більшовиками самостійности Грузії, України й і. у недавній час обов'язує засада *totschweigen*), чи за панщини з поч. ХІХ. ст. („Кармелюк“, фєвдали важились звати його бандитом, а він поправді був лицар за права пролетаріату; очевидно, нехай вам і на думку не приходять деякі біло-петлюрівсько-галицькї бандити з 1918—22 рр.), чи хоч би в недавню минулому за різунів білогвардейців („Юда“, тим Юдою, що видав червоних повстанців в руки білих, був очевидно святий монах Пімен; „Тихий Дон“ — „Жінка гвардійця“, й і.).

Хоч тепер — як ми вже сказали — через неблагані сили природи, „темноту“, і всяких шкідників розбудова життя в СССР не така легка (навіть на сов. фільмах...), то проте є всяка надія на краще. Живемо вільним життям в Рад. Союзі, вчимо темняків боротьби за свої права (очевидно не в СССР, а в капіталістичному пеклі), освідомлюємо їх клясово, наvertsаємо на безвірництво, очищуємо від шкідників: попів, кулаків, шляхти, міщан-власників і пр., а головно даємо їм нову віру, червоне обявлення: молитися до майбутнього: да прийдед нам пролетарствіє твоє через Машину (з великої букви, бо це ж новий святець). Що там сьогоднішній день! Голод, зараза, смерть, холод — усе пустяки. Будуймо, а забудемо про теперішність, про те, що маємо право на одиначне щастя, перейдім у масу, злиймося з нею, а в майбутньому буде ліпше, буде рай (оскільки ми до того часу не здохнемо, але це пустяки...!) Молитвою до машин, добрими ділами радбудівництва, постом індивідуалізму має жити громадянин СССР. Треба висадити „святї узгір'я“: вартості одиначі, родинного життя, традиції, патріотизму, релігії, — добре, висадимо! Проти волі беїв і попів — кажуть молоді сотехніки („Земля жажде“). Збудувати „Турксіб“-залізницю („Турксіб“), щоб загула-заграла ентузіазмом („Симфонія камінного вугля“, фільм під таким заголовком: монтарі, зближення, двічі насвітли, темно темно!! діти! радість!! комини!!! вальці!!!). Електрострум вийде з Дніпра й розсадить українську темноту, вбє стару некультурність („Земля“ Довженка) і якісь там українські традиції й патріотизм („Іван“ та „Арсенал“). Ана їх місце колективи („Земля“), Дніпрельстан („Іван“), ну і товариш Постишев (такого фільму ще нема, але повинен бути).

А всіх шкідників: зліквідувати! Чи наганом („Бездомні“) чи видати їх ГПУ. („Рубікон“), чи надіти на штик („в боротьбі України за свою червону волю“ з петлюрівськими бандитами, фільм „Арсенал“ тов. Довженка й Демущького), чи просто нехай як лішенци з голоду здохнуть. Слабі нерви треба лікувати („Хворі

нерви“), не перейматися ліквідацією, бо ж людина тільки малпа („Малпа й людина“), звіря а раз усіх звірят обов'язує лише один закон боротьби за існування („Боротьба за життя“), то очевидно гріха не буде, коли в ліквідації старого барахла зліквідуєш якогонебудь багатія („Ануш“), купця, що пачкує китайську монопольку („Ігденбу“, як же так: а радянська монополька, то має стояти непита?!), коханку, приятеля чи хоч би рідного батька („Тихий Дон“ — „Рубікон“ — „Апна“). Коли не зліквідуємо тих шкідників, коли не пропадуть по темних селищах релігійнізвичаї, брак гігієни, п'янство („Номади“, „Апна“, „Джім Шуант“, „Земля“, „Син своєї країни“, „Сама“), то очевидно не прийдуть на їх місце радблага: сельбуда, абортная комісія, совмонополька, радсіфіліс, Г.П.У. й інші.

І в капіталістичнім пеклі треба перейти Рубікон („Рубікон“). Треба взяти за взір збунтованих моряків („Томмі“, „Мірабо“) чи американських робітників („Людський арсенал“), чи врешті ідеал борця за червону волю: більшовицьких терористів-диверзанів („Транспорт зброї“ — всі небільшовики тільки соціалзрадники), товаришів Кротта, Курта й Ріту (очевидно з вибраного народу, про те хіба не треба говорити...). Хто проти, тому кулю в лоб, або до ГПУ. „особливо всяких бандитів і саботажників („Арсенал“ — „Рубікон“). Ідіотів-буржуїв, які пускають у своїх державах радфільми, треба приспати ліберальним паціфізмом („Арсенал“, „Буря зі Сходу“), то філянтропійною педагогією („Бездомні“), ну й евентуально розмахом радбудівництва („Турксіб“, „Ентузіазм“), яке очевидно прийме і заграничних спеців („Рубікон“; вони повинні навернутися й видати своїх приятелів саботажників радвладі).

Здається буде з нас. Усякому зрілому видцеві хіба ясне, що радфільм не має на меті якогось мистецтва, як про це брешуть усякі „Воксівці“ в своїх гадгазетах, а навпаки ціль його одна: підірвати в видців всяке „барахло:“ етику, релігію, індивідуалізм, патріотизм та на їх місце поставити радідеали: боротьбу за існування, релігію машини, совпатріотизм, загублення одиниці в масах. Словом агітація на 100%. Єв-товариші Маршан і Вейнштейн зрадили нам ці завдання більшовицького фільму в книжці „L'art dans la Russie Nouvelle: Le Cinema“. Там кажуть вони виразно: „Кіномистецтво“ (очевидно радянське) „і в виробництві, і в експлоатації має відповідати вимогамням, які виходять зі соціальних умовин сучасної доби. Це мета, яку досягнути можна лише згодом, помалу, прогресивно. Треба творити сценарії відповідного змісту, згуртувати і вправити нові кадри режисерів, акторів¹⁾, під-

¹⁾ Очевидно жидів, бо ті найпевніші. Ось радянські режисери: Вейншток, Трауберг, Турін, Айзенштайн, Репсман, Йоганзон, Ромм, Екк, Ермлер, Грінфельд, Рафес, Трайнін, Пудовкін, Барнет і под.; кінооператори: Гейлейн, Гюнсбург, Ронд, Цейтлін, Шнейдер, Фельдман, Францізон, Тіссе, Гібет, Блюм, Кюгн, Рона і под.; актори Шліхтінг, Обуховіч, Мінін, Негрі, Сокірко, Масоха, Цесарская, Кларо, Мічурін, Тен, Шнезейс, Самоні, Фердінандоз, Штравх, Антропова, Галь, Каннабіх і п.; цікаво, скільки їх криється за словянськими прізвищами, моли певно знаємо, що навіть такі прізвища як Золотаренко (Гольдельман), Кулик, Загорська й под. криють усяких жидів.

приємців¹⁾ Наші зусилля не підуть на творення сенсаційних фільмів, які могли б конкурувати з технікою Америки чи Європи, т. зн. капіталістичним кіновиробництвом. Зміст сценаріїв треба брати з пореволюційної літератури; він повинен мати тавро революції. Сучасне життя й його обичаї нехай викажуть гідоту загибаючого минулого й — у протиставлення тому — світле майбутнє революції“... Всеблаженнішу апробату товаришам Маршандові й Вейнштейнові дає сам Комінтерн у відозві до компартій усього світу: „...Фільмова пропаганда виказує в яркім світлі нашу активність, відкриває нам шлях до широких мас, скріплює наші впливи на ті маси, і вкінці — без великого труду популяризує комуністичні кличі. Синтезу вище наведених гадок подає більшовицький кіноспец Фречаков: „...саме при помочі кіна ладуємо в людей стрільний порох революції так, наче б вони були кри совою цівкою!“ Коли бачимо різних „державних“ мужів як вони ладують в маси своїх країн цей „стрільний порох революції“ тільки для того, щоб зробити „на злість“ гітлерівцям²⁾ і показати „добру волю“ та льяльність супроти нових приятелів в особах Радка-Собельзона, Валляха-Літвінова й і., то мимохіть приходять на думку щоденні майже пригоди“ дурників, які найшли гранату і стали її розбирати. Як це кінчиться, знаємо зі щоденної преси.

Польська кіноцензура (начальник полковник Л.) жахливо „чистить“ нельяльну тенденцію радфільмів. Та на нашу гадку це мало pomoже. Траба би панові цензоріві піти на таких „Бездомних“, сісти на четверте місце (не в полковниківськiм одно-

¹⁾ Сoвітська агітфільма в останніх часах перекупила багато фільмових підприємців в Америці й Європі (переважно жидів). Ті підприємці, бережені перед цензурою доброю оцінією, яку мали досі американські фільми, в останніх часах пускають у світ багато фільмів чисто більшовицького автораменту; прим. американські фільми „Скарамут“ з Рамоном Новарро, чи „Смолоскип“ з Ляврюю Ля Плянт і под. Дещо з більшовицьких тенденцій перепачковують навіть фільми „польського“ (читайте жидівського) виробництва: прим. „Глос улці“, режисерії жида А. Форда. Цікаво, що визначний „польський“ кінорежисер Lejtes має в СССР свого двійняка Лейтес; чи це лише схожість прізвищ, чи...? — Недавно їздили всякі американські (жидівські) кінопотенти до СССР „розглядатися“. Що привезли, не кажуть, але пізнаємо це по їх новій „творчості“: вона вся майже звернулася від американського традиційного happy-end'у (щасливого закінчення) в бік трагічного кінця, який залишає у видця невдоволення, переважно проти суспільности, держави, моралі й релігії. Сучасний американський несаомовитий фільм висміває релігійність („Дивний дім“), пропагує дарвінізм („Морд при вулиці Морг“, „Остров дра Моро“), вільну любов („Бічна вулиця“ і безліч інших ф.), розводи (що другий фільм), дефетистичний пацифізм („На Заході без змін“, „Нічия земля“, „Деревляні хрести“ й ін.), ненависть до капіталізму (що другий фільм і то чисто капіталістичних виробництв, řísum teneatis...), а головно-головно: співчуття до всього лівого, приниженого, виімкового („Дивогляди“, „Франкенштайн“, „Маскадра Фу-Мен-Чу“, „Ром-Експрес“ і под.) Це все знаменито приготавляє грунт для більшовизму, виховуючи не активну людину, божого сина, а пасивного дефетиста, раба Сатани (гл. мою в. цитовану статію в „Дзвонах“ з мин. року).

²⁾ На їх похвалу треба сказати, що гітлерівці основно вимели цей порох зі своїх кін та ще й добре видезинфекували жидівсько-американське фільмове сміття.

строї, а так, по цивільному) та поглянути, послухати публіки... Гарячкові обличчя молодих ідеалісток, ненависні погляди молодих „товаришів“ на „пана“, притишені розмови сказали б неодноразово п. полковникові. Пояснили б таку малу, дрібну річ, що вистане одного удару в запал, а вибух пішле кулю певно як з нагана... Можливо, що дехто має таку тверду голову, що її дуже важко можна перекопати. На всякий випадок не повинні мати такої твердої голови правдиві католики. Смерть Хвильового, Скрипника, Стронського й тисячів безіменних жертв червоного ката повинна відкрити очі й найбільш короткозорому українцеві. Покищо не можемо відповісти на цю кров як слід. Відповіджмо ж бодай так, як пристойть порядному цивілеві: бойкотом усього, що більшовицьке. В першу чергу радянського фільму.

Аморальність політики сполучити з правдивими, високими ідеалами любови батьківщини — це щось таке, як н. пр. орла звязати з безрогою і їх разом запрягти до роботи. Може орел вирватися і полетіти в піднебесні простори, але безрога все зайде в болото. Любав батьківщини — це любов ближніх: аморальність — це недостача всякого ладу, всякої дисципліни, свобода для всякої пристрасти.

Андрей, Митрополит.

М-р. П. Ісаїв.

Серед наукових змагань.

(З приводу 10-ліття наукового жуналу „Богословія“ і Богосл. Наук. Т-ва).

„Богословія“ — назва для українського вченого, а ще „академика“, що недавно посилав привіт з приводу 15-ліття... голодової смерті України — цілком не приманчива. А й для неакадемика вона не дуже всміхається. — Певне важкі теологічні трактати і більш нічого“ — подумає собі і махне рукою. Якжеж помилиться він. Скільки там історичних, лінгвістичних, філософських, археологічних, мистецьких і інших праць, скільки рецензій на книжки з різних ділянок, скільки цінних заміток хроніки, вибраних патань, бібліографічних даних! Журнал „Богословія“ перестав вже давно бути виключно теологічним журналом. Не помилимося, коли скажемо, що він обнімає сьогодні не тільки теологічні, але і майже всі т. зв. гуманістичні науки філософії, а навіть деякі ділянки права. Подібно зрештою як Богосл. Академія має не тільки теологічний, але і філософський виділ, а навіть проєкується утворення при ній і виділу правничого.